

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی تبریز

دفتر مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی معاونت آموزشی دانشکده بهداشت

طرح درس مبانی نمونه برداری از آلاینده های هوا
در نیمسال اول سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ گروه آموزشی مهندسی بهداشت حرفه ای و ایمنی کار

۱- مشخصات مدرس

نام و نام خانوادگی: یحیی رسول زاده	گروه آموزشی: مهندسی بهداشت حرفه ای	مرتبه دانشگاهی: استاد
دانشگاه محل فعالیت: علوم پزشکی تبریز	دانشکده محل فعالیت: بهداشت	شماره اتاق محل فعالیت: C-501
آخرین مدرک تحصیلی: PhD	رشته تحصیلی: مهندسی بهداشت حرفه ای	شماره تلفن دانشکده: ۳۳۳۵۷۵۸۱

۲- مشخصات درس

سال تحصیلی: ۱۴۰۳-۱۴۰۲	نیمسال تحصیلی: نیمسال اول ■	نیمسال دوم	ترم تابستانی
نام درس: مبانی نمونه برداری از آلاینده های هوا	تعداد واحد: ۳	محل تشکیل کلاس درس: دانشکده بهداشت	
نوع درس: عملی ■ نظری ■	کارآموزی	کارورزی	
درس پیش نیاز: دارد ■ ندارد □	تعداد جلسات تشکیل کلاس: ۱۶ جلسه دو ساعته به صورت نظری، یک جلسه آزمون پایان ترم، ۱۸ جلسه عملی در آزمایشگاه		
تعداد روزهای اجرای دوره کارآموزی و یا کارورزی:			

۳- مشخصات فراگیران

رشته تحصیلی:	مقطع تحصیلی:	تعداد فراگیر:
مهندسی بهداشت حرفه ای و ایمنی کار	کارشناسی پیوسته	۱۸

هدف کلی درس: کسب دانش و مهارت نمونه برداری از آلاینده های هوا و ارزیابی ریسک های مرتبط با آلاینده های هوا

اهداف اختصاصی درس:

آشنایی با مبانی نمونه برداری از هوا

آشنایی با استراتژی های نمونه برداری از هوا

آشنایی با روشهای نمونه برداری از هوا

آشنایی با تجهیزات کالیبراسیون و نمونه برداری از هوا

یادگیری عملی روش کالیبره کردن پمپ های نمونه برداری

یادگیری عملی روش آماده سازی و به کارگیری تجهیزات نمونه برداری

یادگیری عملی آماده سازی شبکه نمونه برداری از هوا و انجام نمونه برداری

آشنایی با حدود مجاز مواجهه شغلی

آشنایی با روشهای ارزیابی ریسک مواجهه با مواد شیمیایی

شیوه آموزش:

۱- بخش نظری به شکل آموزش حضوری چهره به چهره از طریق سخنرانی، پرسش و پاسخ و بحث گروهی،

۲- بخش عملی به شکل آموزش عملی در آزمایشگاه و تمرین و تکرار توسط فراگیر

وظایف فراگیران:

مشارکت موثر و منظم در جلسات آموزشی نظری و عملی، مشارکت در فرآیند آموزش، تمرین و تکرار و رفع اشکال از طریق مدرس، انجام پروژه، ارائه گزارش پروژه در کلاس

نحوه ارزیابی و ارزشیابی فراگیران:

- حضور فیزیکی موثر در جلسات درسی (۱ نمره): یعنی مشارکت در مباحث کلاسی
- پروژه درسی (۲ نمره)
- گزارش جلسات آزمایشگاهی (۲ نمره)
- میان ترم (۴ نمره): آزمون حذفی نبوده و ۲ نمره آزمون پایان ترم از مطالب ۸ جلسه اول خواهد بود.
- آزمون نظری پایان ترم (۸ نمره)
- آزمون عملی پایان ترم (۳ نمره)

منابع درس:

۱- دشمن فنا یزدی فروغ السادات، پایش هوا در محیط کار، جلد ۱ و ۲ و ۳، انتشارات فدک ایستایس، ۱۳۸۸.

2- ACGIH, Air sampling instruments.

3- Wight GD, Fundamental of air sampling, Lewis Publisher, Last edition.

۴- کمیته کشوری عوامل زیان آور شغلی مرکز سلامت محیط و کار وزارت بهداشت، حدود مجاز مواجهه شغلی، ۱۴۰۰.

برنامه جلسات درسی نظری

جلسه	سرفصل مطالب درسی	اهداف آموزشی جلسه	منابع درسی
۱	- اصول کلی نمونه برداری از هوا - اهمیت و ضرورت نمونه برداری از هوا	آشنایی با اصول کلی نمونه برداری از هوا درک اهمیت و ضرورت نمونه برداری از هوا	پایش هوا در محیط کار
۲	- اهداف و راهبردهای نمونه برداری از هوا	- آشنایی با راهبردهای نمونه برداری از هوا	- پایش هوا در محیط کار
۳	- اهداف و راهبردهای نمونه برداری از هوا (ادامه مطلب)	- آشنایی با راهبردهای نمونه برداری از هوا	- پایش هوا در محیط کار

۴	نقش نمونه برداری از هوا در ارزیابی و مدیریت ریسک	- آشنایی با نقش نمونه برداری از هوا در ارزیابی و مدیریت ریسک	- Fundamental of air sampling
۵	انواع روشهای نمونه برداری از هوا و اجزاء آن	- آشنایی با انواع روشهای نمونه برداری از هوا و اجزاء آن	- پایش هوا در محیط کار
۶	انواع روشهای کالیبراسیون	- آشنایی با انواع روشهای کالیبراسیون	- Air sampling instruments
۷	انواع پمپ های نمونه برداری از هوا و کاربرد آنها	- آشنایی با انواع پمپ های نمونه برداری از هوا و کاربرد آنها	- Air sampling instruments
۸	طبقه بندی آئروسل ها	- آشنایی با انواع طبقه بندی آئروسل ها	- حدود مجاز مواجهه شغلی - پایش هوا در محیط کار
۹	آزمون میان ترم	- ارزیابی سطح یادگیری فراگیران در حیطه دانش، درک و فهم مطالب تدریس شده	- منابع معرفی شده در جلسات تدریس
۱۰	روشها و تجهیزات نمونه برداری از ذرات معلق مکانیسم های نمونه برداری از ذرات معلق	- آشنایی با روشها، تجهیزات و مکانیسم های نمونه برداری از ذرات معلق	- پایش هوا در محیط کار
۱۱	انواع فیلترهای نمونه برداری از هوا معلق با وسایل قرائت مستقیم	- آشنایی با انواع فیلترهای نمونه برداری - آشنایی با وسایل قرائت مستقیم	- پایش هوا در محیط کار
۱۲	نمونه برداری از گازها و بخارات به روش پسیو و مکانیسم آنها نمونه برداری از گازها و بخارات به روش اکتیو	- آشنایی با روش پسیو در نمونه برداری از هوا و مکانیسم آنها - آشنایی با وسایل نمونه برداری اکتیو از گازها و بخارات	- پایش هوا در محیط کار

		وسایل نمونه برداری اکتیو از گازها و بخارات	
Air sampling instruments	- آشنایی با روشها و وسایل نمونه برداری از سطوح و پوست	وسایل نمونه برداری اکتیو از گازها و بخارات (ادامه مطلب) روشها و وسایل نمونه برداری از سطوح و پوست	۱۳
- پایش هوا در محیط کار	- آشنایی با روشها و وسایل نمونه برداری از بیوآئروسول ها، مواد رادیو اکتیو و	روشها و وسایل نمونه برداری از بیوآئروسول ها، مواد رادیو اکتیو و ...	۱۴
- حدود مجاز مواجهه شغلی	- آشنایی با انواع حدود مجاز مواجهه شغلی	حدود مجاز مواجهه شغلی	۱۵
-	-	آزمون پایان ترم نظری	۱۶
-	-	آزمون پایان ترم عملی	۱۷

برنامه جلسات درسی عملی

منابع درسی	اهداف آموزشی جلسه	سرفصل مطالب درسی	جلسه
کتابچه دستور جلسات آزمایشگاهی	آشنایی دانشجویان با آزمایشگاه های گروه مهندسی بهداشت حرفه ای، آشنایی کلی با وسایل و تجهیزات نمونه برداری موجود در آزمایشگاه عوامل شیمیایی، آشنایی با عناوین جلسات، نحوه ارزشیابی و نکات ایمنی در آزمایشگاه	- بازدید از آزمایشگاه های گروه و معرفی آزمایشگاه عوامل شیمیایی - تشریح عناوین جلسات، نحوه ارزشیابی و نکات ایمنی	۱
کتابچه دستور جلسات آزمایشگاهی	آشنایی با پمپ و کاربرد آن در نمونه برداری از هوا، نحوه کار با فلومتر حباب صابون به عنوان وسیله استاندارد	کالیبراسیون پمپ نمونه بردار فردی (دبی پایین) با استفاده از فلومتر حباب صابون	۲

	اولیه، محاسبه ضریب تصحیح پمپ و رسم نمودار کالیبراسیون برای پمپ		
کتابچه دستور جلسات آزمایشگاهی	آشنایی با گاز متر تر و نحوه عملکرد آن، معرفی بطری ماریوتی به عنوان وسیله استاندارد اولیه، نحوه آماده کردن مدار کالیبراسیون، انجام آزمایشات و تعیین ضریب تصحیح برای گازمتر تر	کالیبراسیون گازمتر تر با استفاده از بطری ماریوتی	۳
کتابچه دستور جلسات آزمایشگاهی	آشنایی با گازمتر خشک به عنوان وسایل استاندارد ثانویه و نحوه قرائت حجم، نحوه آماده کردن مدار کالیبراسیون، انجام آزمایشات و تعیین ضریب تصحیح برای گازمتر خشک	کالیبراسیون گازمتر خشک با استفاده از گازمتر تر کالیبره شده	۴
کتابچه دستور جلسات آزمایشگاهی	آشنایی با پمپ دبی بالا، انواع روتامتر برای سنجش فلوی عبوری، نحوه آماده سازی مدار کالیبراسیون، نحوه انجام آزمایشات و تعیین ضریب تصحیح برای پمپ دبی بالا	کالیبراسیون پمپ دبی بالا با استفاده از گازمتر خشک کالیبره شده	۵
کتابچه دستور جلسات آزمایشگاهی	آشنایی با نحوه کار کالیبراتور الکترونیکی، تکمیل مدار کالیبراسیون و تعیین ضریب تصحیح برای پمپ نمونه بردار (در دو حالت دبی پایین و دبی بالا)	کالیبراسیون پمپ های نمونه برداری با استفاده از کالیبراتور الکترونیکی	۶
کتابچه دستور جلسات آزمایشگاهی	آشنایی با انواع فیلترها (PVC, PTFE, GLASS FIBRE و استر سلولزی و فیلتر هولدرها) نمونه بردار IOM و قسمت های مختلف آن، نمونه بردار سیکلونی و قسمت های مختلف آن و نحوه قرارگیری فیلتر در آن، نمونه بردار دالانی، نمونه بردار OPEN FACE و ایمپکتورها، نحوه بستن شبکه نمونه برداری و انجام نمونه برداری	نمونه برداری از ذرات معلق به روش مداوم فعال	۷
کتابچه دستور جلسات آزمایشگاهی	آشنایی با ایمپینجرها و لوله های جاذب جامد (روش جذب سطحی) و یادگیری عملی نحوه نمونه برداری توسط آن ها	نمونه برداری از گازها و بخارات به روش مداوم فعال	۸
کتابچه دستور جلسات آزمایشگاهی	آشنایی با نمونه بردار پسیو و کیسه های نمونه برداری، نحوه آماده سازی آنها برای نمونه برداری و نحوه انجام نمونه برداری	نمونه برداری از گازها و بخارات با استفاده از نمونه بردار پسیو و کیسه های نمونه برداری	۹

کتابچه دستور جلسات آزمایشگاهی	آشنایی با لوله‌های گاز یاب و نحوه‌ی نمونه‌برداری به کمک پمپ‌های دستی، آشنایی با دستگاه‌های قرائت مستقیم CO Meter .First Check، دستگاه اندازه‌گیری ۴ گازه Senco Dust و counter	نمونه برداری آبی از ذرات معلق، گازها و بخارات به روش قرائت مستقیم	۱۰
	ارزیابی سطح مهارت فراگیر	آزمون عملی در آزمایشگاه	۱۱